

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет

Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Водноресурсний менеджмент

вибіркова

Освітньо-професійна програма _____ "Гідрометеорологія"

Спеціальність _____ 103 "Науки про Землю"

Галузь знань _____ 10 "Природничі науки"

Рівень вищої освіти _____ перший бакалаврський

_____ географічний факультет

Мова навчання _____ українська

Розробник: Цепенда Микола Михайлович, асистент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту, кандидат географічних наук, доцент

Профайл викладача (-ів) <http://ecogeo.cv.ua/цепенда-микола-михайлович/>

Контактний тел. +380505613761

E-mail: m.tsenda@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=140>

Консультації
Очні консультації: вівторок з 16.00 до 17.00
Онлайн-консультації: п'ятниця з 14.00 до 15.00.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Водоресурсний менеджмент як одна із дисциплін вільного вибору у межах ОП "Гідрометеорологія" розглядає методи оцінки впливу людського суспільства на водні ресурси на тлі їх прогресуючого кількісного та якісного виснаження з точки зору еколого-економічної науки; окреслює нові механізми взаємодії людини та гідросфери на основі економічних і адміністративно-правових інструментів з метою її планування і прогнозування.

2. Мета навчальної дисципліни: виявлення місця менеджменту водних ресурсів у структурі загальної теорії менеджменту із врахуванням водноресурсного потенціалу як складової частини природно-ресурсного потенціалу (ПРП) України; ознайомлення студентів із основними проблемами, пов'язаними із водним господарством України, його функціонуванням, системою управління та його основними структурними одиницями, організацією водноресурсного моніторингу.

Завдання:

- ознайомити студентів з основами сучасного менеджменту водних ресурсів;
- охарактеризувати основні функції та інструменти ВРМ;
- розкрити основні проблеми управління ВКГ України; його структури та соціально-економічне значення водних ресурсів;
- ознайомити студентів із вітчизняним і міжнародним водним законодавством в.т.ч. у прикордонних водах.

3. Пререквізити: *Основи геоекології, Небезпечні гідрологічні явища, Водне господарство України.*

4. Результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів.

ЗК 2. Набуття гнучкого мислення, відкритість до застосування знань з Наук про Землю та компетентностей в широкому діапазоні місць роботи, повсякденному житті.

ЗК 5. Вміння спілкуватися із нефахівцями, певні навички викладання.

ЗК 6. Дотримання етичних принципів як з погляду професійної чесності, так і з погляду розуміння можливого впливу гідрометеорологічних ризиків на соціальну сферу.

Фахові компетентності:

ФК 9. Усвідомлення зобов'язань спеціалістів в області наук про Землю перед людством та усвідомлення ролі наук про Землю в сталому розвитку людства.

ФК 13. Вміння, які тісно пов'язані з головними секторами зайнятості в Науках про Землю.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати: сучасні концепції менеджменту та історію розвитку водноресурсного менеджменту в Україні; відмінності підходів класичного управління водними ресурсами та сучасного водноресурсного менеджменту; сутність та еволюцію концепції інтегрованого водноресурсного менеджменту; особливості басейнового принципу управління водними ресурсами; водне законодавство України; зміст водного фонду та водного кадастру; основні функції водноресурсного менеджменту та інструменти;

вміти: розрізняти поняття управління і менеджмент; характеризувати функції водноресурсного менеджменту; застосовувати інструменти водноресурсного менеджменту; орієнтуватися у тарифній політиці при використанні вод; аналізувати розподіл водного фонду територією держави; складати ВГБ річкового басейну; аналізувати вплив господарських заходів на стік.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	8	4	120	30	30			60		залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
л		п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи водноресурсного менеджменту										
Тема 1. Водні ресурси як об'єкт управління	6	2				4				
Тема 2. Сутність та особливості процесу управління водними ресурсами. Інтегрований водноресурсний менеджмент	11	3	4			4				
Тема 3. Басейновий принцип – основа ефективного водноресурсного менеджменту	10	2	4			4				
Тема 4. Нормативно-правове забезпечення відносин в системі водноресурсного менеджменту	6	2				4				
Тема 5. Інформаційне забезпечення водноресурсного менеджменту	9	2	3			4				
Тема 6. Загальна характеристика функцій менеджменту водних ресурсів	11	2	4			5				
Тема 7. Планування в системі водно-ресурсного менеджменту	7	2				5				
Разом за змістовим модулем 1	60	15	15			30				
Змістовий модуль 2. Функції та інструменти водноресурсного менеджменту										
Тема 8. Організаційне забезпечення водноресурсного менеджменту	9	2	3			4				
Тема 9. Контроль у системі водноресурсного менеджменту	6	2				4				
Тема 10. Мотивація у водноресурсному менеджменті	10	2	4			4				
Тема 11. Адміністративно-правові інструменти водноресурсного менеджменту	10	2	4			4				
Тема 12. Економічні інструменти водноресурсного менеджменту	10	2	4			4				
Тема 13. Водогосподарське районування	7	2				5				
Тема 14. Прогнозування та моделювання у водноресурсному менеджмент.	8	3				5				
Разом за змістовим модулем 3	60	15	15			30				
ВСЬОГО	120	30	30			60				

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Функції та значення води у життєдіяльності людини та суспільства	4
2	Водне господарство як галузь економіки	4
3	Особливості та проблеми застосування басейнового принципу при управлінні водними ресурсами країни	4
4	Водне законодавство: український та зарубіжний досвід	4
5	Зміст, історія, методологія складання водного кадастру України	4
6	Проблеми водоспоживання і водозабезпечення в сільському господарстві	4
7	Еколого-економічні проблеми водогосподарського комплексу України	4
8	Вивчення галузевої структури управління водним фондом України	4
9	Проблеми водоспоживання і водозабезпечення в Україні і світі	4
10	Канали та осушувально-зрошувальні системи України і їх сучасне використання.	4
11	Міжнародне співробітництво в галузі охорони і раціонального використання річкових водних ресурсів	4
12	Протипаводкові та протиповеневі споруди і заходи на річках	4
13	Вивчення гідроелектростанцій різних типів і потужності	4
14	Управління водним господарством та водними ресурсами закордоном	4
15	Вивчення структури державного водного кадастру	4
	Всього	60

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Форми поточного контролю:

- усне опитування;
- реферат;
- практична робота;
- тестування;
- тематична та модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю – залік.

Засоби оцінювання

- картографічні, аналітично-картографічні роботи;
- реферати;
- контрольні роботи.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінювання
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою	
Зараховано	A (90-100)	відмінно	Знання предмету глибокі і міцні, виходять за межі програми, підручників і навчальних посібників та носять науковий і інноваційний характер. Студент вміє орієнтуватися у сучасних проблемах водозабезпечення і водокористування, досконало знає недоліки і переваги структури управління водогосподарським комплексом України. Вміє вибирати оптимальні режими управління водно-господарським комплексом та попереджувати помилкові дії. Студент однозначно правильно оцінює вплив водногосподарських об'єктів на навколишнє середовище, досконало володіє знаннями про водний фонд держави, вміло орієнтується в економічних відносинах і водно-ресурсному менеджменті.
	B (80-89)	дуже добре	Знання предмету глибокі і повні, перебувають у межах навчальних програм, підручників і навчальних посібників. Студент самостійно орієнтується у сучасних проблемах водозабезпечення і водокористування, добре знає недоліки і переваги структури управління водогосподарським комплексом країни, правильно вибирає оптимальні режими управління водним господарством та попереджує помилкові дії. Студент добре володіє знаннями про водний фонд держави, самостійно орієнтується у водноресурсному менеджменті.
Зараховано	C (70-79)	добре	Знання завчені з підручників висвітлюються за допомогою конспекту. Студент загалом знає основні проблеми водозабезпечення і водокористування, визначає недоліки і переваги структури управління водогосподарським комплексом України, вибирає оптимальні режими управління водним господарством під керівництвом викладача. Знання про водний фонд держави достатні, загалом орієнтується у водноресурсному менеджменті.
	D (60-69)	задовільно	Знання завчені з підручників висвітлюються за допомогою конспекту. Студент переважно знає основні проблеми водозабезпечення і водокористування, в основному визначає недоліки і переваги структури управління водогосподарським комплексом України, вибирає оптимальні режими управління водним господарством під керівництвом викладача. Знання про водний фонд держави неповні, поверхнево орієнтується в економічних відносинах, у водноресурсному менеджменті.
Не зараховано	E (50-59)	достатньо	Студент погано володіє основами знань з предмету, не може пояснити основних понять, категорій, не виконав всіх практичних завдань. Виконує додаткові завдання в межах програми курсу.
	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання	Основи курсу студентом не освоєні, практичні і самостійні завдання не виконані, знання не продемонстровані.
Не зараховано	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом	Основи курсу студентом не освоєні, практичні і самостійні завдання не виконані, знання не продемонстровані.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)																Залік	Сума
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	KP1	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	KP2	40	100
2	1	1	2	1	1	2	10	2	2	1	1	2	1	1	10		

T1, T2 ... T14 – теми змістових модулів,
 KP – модульні контрольні роботи.

Рекомендована література

7.1. Базова

1. Андрусак Н.С. Екологічний менеджмент і аудит : навч. посібник / Н.С. Андрусак. – Чернівці : Видавничий дім "РОДОВІД", 2013. – 195 с.
2. Васильєв А.Й. Сучасні форми контролю в управлінні водокористуванням / А.Й. Васильєв // Экономика и управление. – 2011. – № 5. – С.8.
3. Вишневецький В.І. Річки і водойми України. Стан і використання: монографія / В.І. Вишневецький. – К. : Віпол, 2000. – 376 с.
4. Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення : вид. офіційне. – К. : Твій формат, 2006. – 240 с.
5. Водне господарство в Україні / за ред. А.В. Яцика, В.М. Хорєва. – К. : Генеза, 2000. – 456 с.
6. Водний Кодекс України // Голос України. – 20 липня 1995.
7. Водні ресурси на рубежі ХХІ ст. : проблеми раціонального використання, охорони та відтворення / М.А.Хвесик [та ін.]; за ред. М.А.Хвесика. – К. : РВПС України НАН України, 2005. – 564 с.
8. Герасимчук З.В. Еколого-економічні основи водокористування в Україні: навчальний посібник / З.В. Герасимчук, Я.О. Мольчак, М.А. Хвесик. – Луцьк : Надстир'я, 2000. – 364 с.
9. Голян В.А. Еколого-економічні аспекти оцінки ефективності господарської освоєності водноресурсного потенціалу / В.А. Голян // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 3. – С.150–159.
10. Голян В.А. Механізми господарського освоєння водноресурсного потенціалу України в умовах глобалізації / А.В. Голян // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. Вип. 4(40). Економіка. Ч.2. – Рівне, 2007. – С.57–65.
11. Діденко Т.І. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" 1991 року як важлива віха в розвитку вітчизняного екологічного законодавства // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия "Юридические науки", 2007. – Т. 20 (59). – № 1. – С.181–188.
12. Дорогунцов С.І. Водні ресурси України (проблеми теорії та методології) : монографія / С.І.Дорогунцов, М.А.Хвесик, І.Л.Головинський. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2002. – 227 с.
13. Екологічне управління: підручник / В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, Г.О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
14. Кожушко Л.Ф. Екологічний менеджмент : підручник / Л.Ф. Кожушко, П.М. Скрипчук. – К. : ВЦ "Академія", 2007. – 432 с.
15. Коротун І.М. Природні умови та ресурси України: навчальний посібник / І.М. Коротун, Л.К. Коротун, С.І. Коротун. – Рівне : Принт хауз, 2000. – 192 с.
16. Кулько А.В. Інтегроване управління водними ресурсами міжнародних водотоків: проблеми та перспективи механізмів міжнародно-правової регламентації [Електронний ресурс] / А.В. Кулько // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 4. – С.107–112. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzizvru_2013_4_22.pdf.
17. Курганевич Л.П. Водний кадастр: навч. посібник / Л.П. Курганевич. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 116 с.

18. Левківський С.С. Рациональне використання і охорона водних ресурсів : підручник / С.С. Левківський, М.М. Падун. – К. : Либідь, 2006. – 280 с.
19. Науково-практичний коментар до Водного кодексу України / Н.О. Багай, Н.Р. Кобецька, І.В. Мироненко [та ін.] ; за заг. ред. Н.Р. Кобецької. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 360 с.
20. Паламарчук М.М. Басейновий підхід до управління природокористуванням / М.М. Паламарчук, Н.Б. Закорчевна // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2000. – Т.1. – С. 196-203.
21. Паламарчук М.М. Водний фонд України: довідковий посібник / М.М. Паламарчук, Н.Б. Закорчевна ; за ред. В.М. Хорєва, К.А. Алієва. – К. : Ніка-Центр, 2001. – 392 с.
22. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.Д. Данилишин, С.І. Дорогунцов, В.С. Міщенко [та ін.]. – К. : РВПС України, 1999. – 716 с.
23. Програма добросусідства Румунія-Україна, проект 2007/141-164 “Розвиток транскордонного співробітництва у сфері інтегрованого управління водними ресурсами в Єврозоні "Нижній Дунай" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://watermd.od.ua/uk/mizhnarodna-diyalnist/programa-dobrosusidstva-rumuniya-ukr/>.
24. Пшеюк О.О. Адміністрування діяльності водогосподарського комплексу за басейновим принципом: Міжнародний досвід та перспективи впровадження [Електронний ресурс] / О.О. Пшеюк // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. – 2009. – Вип. 11. – С.311–316. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2009_11_40.pdf.
25. Розробка нового екологічного паспорта ставків на основі даних басейнового управління водними ресурсами річки Південний Буг [Електронний ресурс] / А.Р. Яцолт, Л.Ю. Главацька, О.В. Піта, В.І. Костик. // Наукові праці Вінницького національного технічного університету. – 2013. – Вип. 3. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNTUV_2013_3_8.
26. Соловійов В.М. Новий державний менеджмент: визначення, сутність і генеза поняття / В.М. Соловійов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. – 2014. – Вип. 1. – С. 80–83.
27. Стадник М.Є. Удосконалення системи управління водними ресурсами в Україні / М.Є. Стадник // Вісник Львівської державної фінансової академії ; голов. ред. Буряк П.Ю. – Львів : ЛДФА, 2011. – №12. – С.51–58.
28. Сучасний менеджмент водних ресурсів [Електронний ресурс] : [Веб-сайт] – Дністровсько-Прутське басейнове управління водних ресурсів. – Режим доступу: <http://dpbuv.gov.ua/Сучасний-менеджмент-водних-ресурсів/>.
29. Хвесик М.А. Водноресурсний потенціал України в контексті регіонального розвитку і розміщення продуктивних сил / М.А. Хвесик, І.З. Загоровська, П.П. Пастушенко // Регіональна економіка. – 1999. – № 4. – С.128–136.
30. Хвесик М.А. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи / М.А. Хвесик, Н.В. Збагерська. – Рівне : Вид-во РДТУ, 2000. – 194 с.
31. Хвесик М.А. Інституціональне середовище сталого водокористування в умовах ринкових відносин : національні та регіональні виміри : [монографія] / М.А. Хвесик, В.А. Голян, Ю.М. Хвесик. – К. : Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 180 с.
32. Цепенда М.В., Цепенда М.М. Водноресурсний менеджмент : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 240 с.
33. Цепенда М.М. Питання розвитку управління водним господарством України / М.М. Цепенда // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Вип. 138: Географія. – Чернівці: Рута, 2002. – С.37–45.
34. Шмандій В.М. Управління природоохоронною діяльністю : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.М. Шмандій, І.О. Солошич ; Кременчуц. держ. політехн. унт. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 292 с.
35. Яцик А.В. Басейновий підхід до управління водними ресурсами – перший етап до їх інтегрованого управління / А.В. Яцик // І-й Всеукраїнський з'їзд екологів : міжнар. наук.-техн. конф.: тези допов., 4-7 жовтня 2006 р. – Вінниця, 2006. – С. 108.
36. Яцик А.В. Экологические основы рационального водопользования / А.В. Яцик. – К.: Генеза, 1997. – 640 с.
37. Overview of water resources management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/topic/waterresourcesmanagement/overview>.
38. Pricing Water Resources and Water and Sanitation Services. DOI:10.1787/9789264083608-en [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/pricing-water-resources-and-water-and-sanitation-services_9789264083608-en#page1.
39. Rahaman, M.M. Integrated water resources management: evolution, prospects and future challenges / M.M. Rahaman, O. Varis // Sustainability: Science, Practice, & Policy. – 2005. – 1(1):15-21.
40. Water resource management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Water_resource_management.

7.2. Допоміжна

1. Адаптація системи моніторингу поверхневих вод Державної гідрометеорологічної служби МНС України до положень Водної Рамкової Директиви ЄС / Н.М. Осадча, Н.С. Клебанова, В.І. Осадчий, Ю.Б. Набиванець // Наукові праці Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту : зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 257. – С.146–161.
2. Гопчак І.В. Європейське законодавство у сфері захисту та управління водними ресурсами / І.В. Гопчак, Т.О. Басюк // Екологічний менеджмент у загальній системі управління : збірник тез доповідей Тринадцятої щорічної всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 17-18 квітня 2013 р. / Відп. за вип. О.М. Теліженко. – Суми : СумДУ, 2013. – С. 49-52.
3. Дикань Н.В. Менеджмент : навч. посібник / Н.В. Дикань, І.І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 389 с.
4. Екологічне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. – Х. : Право, 2009. – 328 с.
5. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : ТОВ "Вид-во "Юридична думка", 2008. – 720 с.
6. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. / О.М. Шуміло, В.А. Зуєв, І.В. Бригадир та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 432 с.
7. Екологія : підручник / Дорогунцов С.І., Коценко К.Ф., Хвесик М.А. [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 371 с.
8. Заверуха Н.М. Основи екології / Н.М. Заверуха, В.В. Серебряков, Ю.А. Скиба. – 3-тє вид. – К. : Каравела, 2013. – 288 с.
9. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році" // Голос України. – 31 грудня 2015. – № 250.
10. Закон України "Про екологічний аудит" // Урядовий кур'єр. – 11 серпня 2004. – № 150.
11. Закон України "Про питну воду та питне водопостачання" // Урядовий кур'єр від 22.05.2002. – № 91.
12. Кобецька Н.Р. Видача дозволів на спеціальне водокористування: окремі питання законодавчого регулювання та практики здійснення / Н.Р. Кобецька // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України : Серія "Право" / ред. кол. : Д.О. Мельничук (голова) та ін. – К., 2010. – Випуск 156. – С. 196–204.
13. Мельник О.І. Наукові підходи до удосконалення мотивації екологічно спрямованої діяльності / О.І. Мельник, О.М. Маценко, Ж.С. Пронікова // Mechanism of Economic Regulation. – 2012. – № 3. – С. 58–65.
14. Методологічні підходи до комплексної оцінки господарської освоєності водно-ресурсного потенціалу / Дорогунцов С.І., Хвесик М.А., Головинський І.Л. – К. : РВПС України НАН України, 2000. – 53 с.
15. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України № 78 від 16.03.2015 "Про затвердження Порядку ведення державного обліку водокористування". – Офіційний вісник України від 30.04.2015. – 2015 р., № 32, стор. 201, стаття 942, код акту 76534/2015.
16. Пилипенко А.А. Менеджмент: навчальний посібник / А.А. Пилипенко, С.М. Пилипенко, В.І. Отенко. – Харківський державний економічний університет. – Х. : Видавничий Дім ІНЖЕК, 2005. – 456 с.
17. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України : підручник у 3 ч. / В.П. Руденко. – К. : ВД "К.-М. Академія" – Чернівці : Зелена Буковина, 1999. – 568 с.
18. Сніжко С.І. Теорія і методи аналізу регіональних гідрохімічних систем / С.І. Сніжко. – К. : Ніка-Центр, 2004. – 284 с.
19. Цепенда М.В. Водогосподарський баланс як засіб оптимізації проблем водоспоживання і водовідведення у річкових басейнах : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11 / Михайло Володимирович Цепенда. – Чернівці, 2002. – 269 с.
20. Цепенда М.М. Деякі проблеми термінологічного забезпечення методології та методики оцінки водноресурсного потенціалу / М.М. Цепенда // Географія в інформаційному суспільстві : зб. наук. праць; у 4 т. – К. : ВГЛ Обрії, 2008. – Т. II. – С.215–217.
21. Швебс Г.І. Каталог річок і водойм України: навчально-довідковий посібник / Г.І. Швебс, М.І. Ігошин. – Одеса : Астропринт, 2003. – 392 с.